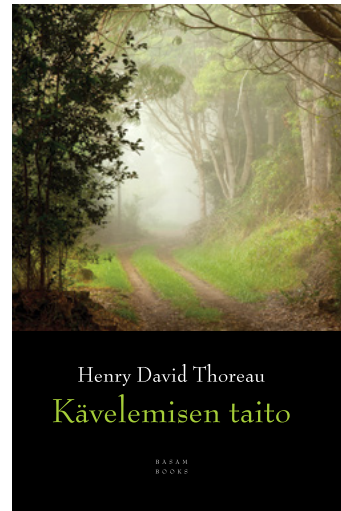

Matkalle minuun

Solnit, Rebecca (2020). Eksymisen kenttäopas. Suomentanut Pauliina Vanhatalo. Kustantamo S&S. 254 sivua.

Pollan, Michael (2018). Toinen luonto – puutarhurin oppivuodet. Suomentanut Tapani Kilpeläinen. Niin & Näin. 288 sivua.

Thoreau, Henry (2015). Kävelemisen taito. Suomentanut Markku Envall. Basam Books. 77 sivua.

IHMISET OVAT halki historian matkanneet. Matkanteolla on monenlaisia päämääriä: seikkailu suuntautuu itselle uuteen ja tuntemattomaan, vaeltaminen tutustuttaa ihmisen metsään ja villiin luontoon sekä sen kiertokulkuun. Matka voi suuntautua kaukaisen sijasta lähelle, esimerkiksi syvemmälle puutarhan olemukseen ja sen hoidon saloihin. Matkanteko, toteutui se millä tavalla vain, on aina myös ihmisen matkantekoa itseensä.

SUUREN TUNTEMATTOMAAN

Rebecca Solnit (1961–) kuvaa *Eksymisen kenttäopassa* seikkailun ja eksymisen luonnetta sekä sivuaa itsetutkiskelun tematiikkaa.

”Minne sitten kesäisin ajoinkin, tapaamaan joutakuta, edistämään projektia, seikkaillemaan tai kotiin, koko sosiaalinen elämäni oli takanani ja edessäni, ja yksinolon kauneus avoimella tiellä saattoi

minut eräänlaiseen välitilaan. Se johdatti itsetutkiskeluun tavalla, johon tarvitaan ulkoilmaa, sillä sisäisyys ja ulkoinen maailma ovat nivoutuneita yhteen tiukemmin kuin tavallisesti ymmärretään” (s. 143)

Kirja on äärimmäisen henkilökohtainen kertomus Solnitin elämästä ja samalla filosofinen pohdinta elämästä ja sen tarkoituksesta. Kirja tuntuu itsessään välillä johdattavan lukijaa eksyksiin. Solnit nimittäin keskittää lukijan huomion vuorotellen faktoihin, musiikkiin, kertomuksiin, omakohtaiseen juutalaishistoriaansa ja amerikkalaisen kolonialismin historiaan – ja sitten palataan jälleen filosofisen pohdinnan ääreen hyödyntämällä kirjan jokaisen luvun välissä toistuvaa metaforista ’sinistä’.

Lukeminen nosti pintaan muistoja itselleni merkityksellisiä matkoista ja paikoista. Sen pureskeleminen kaikkine käänteineen otti aikansa, mutta kannatti. Kuvaukset nostivat mieleeni erityisesti tun-

MATKA OLII PITUUTENSA JA FYYSISYYTENSÄ VUOKSI ULKOISEN JA SISÄISEN MAAILMAN YHTEENTÖRMÄYS.

temuksia, joita koin matkustaessani junalla Venäjää halkovalla Trans-Siperian-radalla aina Siperian Baikaljärven ohi Ulan Uden kaupunkiin asti.

Pitkät ja raskaat junamatkat vaikuttivat minuun niin voimakkaasti, että tuntui kuluvan vuosia, ennen kuin todella osasin puhua matkasta ja sen herättäneistä kokemuksista: Kuinka ohitin pilkkopimeässä kahden metrin päästä pieneen häkkiin suljetun, sydäntäsärkevän surullisin silmin varustetun karhun. Miltä Baikaljärveä ympäröivät ja järven pinnasta heijastuvat vuoret näyttivät lumihuippuineen pienessä Livstjankan kylässä. Miten rohkeita, vallitsevaa poliittista ilma-piiriä kyseenalaistavia ihmisiä matkallani tapasin.

Matkasin kauemmaksi kotoa kuin koskaan aiemmin, ja tein sen maata pitkin siten, että ympäristön muutos ja eteen tulevat kaupungit muuttuivat aina vähän kerrallaan. Matka oli pituutensa ja fyysisyytensä vuoksi väistämättä ulkoisen ja sisäisen maailman yhteentörmäys – matka minuun itseeni.

Sen jälkeen, kun ekokriisin mittasuhteet iskivät tajuntaani vuonna 2017, fyysisen matkanteon – ainakin lentomatkailun – houkutus on vähentynyt huomattavasti. Siksi matkustus muutti merkitystään minulle. Se ei enää ollut ainoita rauhoittamiani paikkoja ja tiloja perinpohjaiseen itsereflektioon. Olin kiinnittänyt matkan itseeni, matkan minuun, matkustamiseen jonnekin kauemmas kotoa. Tiesin, että sen täytyi muuttua.

Solnit huomauttaa oivaltavasti, että ihminen voi kääntyä seikkalemaan tuntemattoman sijasta tuttuihin paikkoihin ja syventyä niihin yhä perusteellisemmin. Sen sijasta, että matkaisimme aina kauas, voimme matkata lähemmäs ja syvemmälle itseemme ja lähiympäristöömme.

PUUTARHAMATKAAJA

Kesti jonkin aikaa oivaltaa, että ollakseni todella kosketuksissa itseeni minun täytyi olla kosketuksissa maahan: saada upottaa sormeni multaan ja tuntea

paljaan ruohon tuntu jalkapohjieni alla. Michael Pollanin (1955–) *Toinen luonto – puutarhurin oppivuodet* ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1991. Siinä hän esittää, että yksi parhaita mahdollisuuksia lähempään matkantekoon itseen ja ympäristöön tarjoutuu puutarhasta. Matka puutarhaan ja puutarhanhoitoon paljastaa poliittisen läsnäolon mitä epätodennäköisimmissä paikoissa, kuten nurmikon leikkaamisessa, sekä tarjoaa areenan luonnon ja kulttuurin välisen vastakkaisasetelun purkamiseen.

Teos kuvaa puutarhan filosofiaa oivaltavasti ja koskettavasti ja auttaa kyseenalaistamaan omaa suhdettamme luontoon ja yhteiskuntaan. Se muistuttaa, miten tärkeä on haastaa omaa ajattelua ja oppia näkemään toisin: vain katsomalla ympäristöämme uusin silmin voimme matkustaa myös sisäisesti pidemmälle, ympäristöämme säästäen ja luontoa vaalien.

On siis käynyt niin, että minustakin tuli tällainen ”puutarhamatkaaja”.

Pollan kommentoi teoksessaan useasti metsäfilosofian klassikko Henry Justin Thoreau (1817–52) ajattelua. Erityisesti *Kävelemisen taito* tarjoaa oivalluksia ihmisen matkasta itseensä. Thoreau (s. 15) kirjoittaa nykyelämän haasteita resonoivasti: ”Ajatus jostakin työstä kiertää päätäni, enkä ole siellä missä ruumiini on – olen aistieni tavoittamattomissa. [--] Mitä tekemistä minulla on metsässä, jos ajattelen jotain muuta kuin metsää?”

Matkataksemme itseemme tai lähiympäristöömme tarvitsemme läsnäolemisen taitoa. Se edellyttää, että tarjoamme aivoillemme arjesta irtautumisen hetken – olkoon se sitten seikkailun tuoma jännitys ja hetken huuma tai puutarhanhoidon ja vaeltamisen tarjoama meditatiivinen tyyneys.

Kävelemisen taidon kaltaiset klassikot voivat tarjota lukijalleen paljon enemmän kuin äkkiarvaamalta olettaisi. Ne esittävät aikalaiskuvauksia, laajentavat ymmärrystämme menneestä ja auttavat jäsenelämään erilaisten ajatustapojen historiaa. Samalla ne auttavat tarkastelemaan kriittisesti omaa aikaamme

antamalla avaimia aikalaiskriittisyyteen. Kun klassikot palauttavat ihmisen peruskysymysten äärelle, on helpompi astua sivuun tavanomaisilta ajatusraiteilta ja katsoa esimerkiksi omaa teknis-taloudellista tehokkuutta painottavaa aikaamme hieman kriittisemmin. Klassikot auttavat meitä kysymään, mikä elämässä todella on tärkeää – ei vain tässä ajassa vaan koko elävän elämän kannalta.

KOHTI HYVÄÄ ELÄMÄÄ

Yksi keskeisimpiä kysymyksiä itsetutkistelussa on hyvän elämän olemus. Henry Justin Thoreau (s. 24–25) kuvaa moraalisesti kestävien valintojen olevan ”oikea” tie, joka ohjaa sisäistä maailmaamme. Sitä on kuitenkin vaikea tavoittaa, koska moraalisesti kestävä tien valitseminen edellyttää sisäisten tienviittojen kirkastamista: kasvattaakseen itseään itsetutkiskelun avulla ihmisen on määriteltävä hyvän elämän ehdot itselleen ja luotava tienviittoja valinnoilleen.

Oletan Thoreauin viittaavan, ainakin epäsuorasti, myös Solnitin teoksen alkupuolella esiin tuotuun, antiikista juontuvaan Menonin paradoksiin. Sofisti Menon kysyy filosofi Platonilta: ”Miten aiot löytää jotakin, minkä olemus on sinulle täysin tuntematon?” Kysymys on keskeinen, kun ihminen matkaa

tutkimaan itseään – miten matkaamme tuntemattomaan itseemme?

Menonin paradoksi seuraa itsetutkiskelun ongelmana. Solnit näkee itsetutkiskelun ihmisten ja paikkojen avulla jäsentyväksi ymmärrykseksi itsestä ja tavaksi kasvaa ihmisenä. Pollania mukaillen itsetutkiskelu edellyttää kykyä arvioida kriittisesti valtavirtaisia ajattelutapoja. Thoreau taas vannoo vaeltamisen nimeen: ihmisen on päästävä kauas, jotta hän voisi päästä itsensä lähelle.

Kasvamisen tie matkalle itseemme, matkalle minuun, löytyy jostain kaikille näille kirjailijoille ja ajattelijoille yhteisestä tarttumapinnasta: filosofiasta ja sen päivittäisestä harjoittamisesta. Solnitia, Pollania ja Thoreauta mukaillen voimme löytää itse oman tapamme pysähtyä tarkkailemaan itseämme ja ajatuksiamme meille luontaisella tavalla. Olennaista on kuitenkin lähteä liikkeelle tavalla tai toisella – kohti Menonin paradoksia, vaikka meillä eikä Platonilla ollut siihen tyhjentäviä vastauksia. Juuri siksi matka itseemme voi tuntua kaikista matkoista pelottavimmalta, mutta samalla se on niistä antoisin.

JOHANNA KALLIO

KM, apurahatutkija
kasvatustieteen ja kulttuurin tiedekunta
Tampereen yliopisto

 <https://orcid.org/0000-0002-2820-5177>